

AZ ORSZÁGOS SZAPORÍTÓANYAG-TERMESZTÉSI TANÁCSKOZÁSON ELHANGZOTT FŐBB ELŐADÁSOK

634.0.232.3

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium, a Magyar Tudományos Akadémia kertészeti bizottsága, a Kertészeti Egyetem, az Országos Vetőmag- és Szaporítóanyag-Felügyelőség, a Magyar Agrártudományi és az Országos Erdészeti Egyesület országos szaporítóanyag-termesztési tanácskozást tartott, 1981. május 28-án. Az ott elhangzott és számunkra fontosabb előadások szövegét, a lapterjedelem szabta kényszerű rövidítésekkel és szerkesztési nehézségek folytán kissé késve, a következőkben adjuk közre.

DR. BONDOR ANTAL:

AZ ERDÉSZETI SZAPORÍTÓANYAG-TERMESZTÉS FELADATAI

Évi vágásfelújítási kötelezettségünk a VI. ötéves terv végére — a növekvő fakitermelésekkel arányosan — 27—28 ezer ha lesz. Ugyanakkor erdőtelepítéseinket az élelmiszer-termelő területek sérelme nélkül, a mezőgazdaság részéről átengedett, elsősorban gyepterületeken, az ártéren és a vonalas létesítmények mentén kívánjuk folytatni. Egyeztetett terveink szerint 2000-ig mintegy 200—300 ezer ha jöhet számításba. A népgazdaság teherbírásának megfelelően, a VI. ötéves tervben visszafogott ütemmel évi, mintegy 6—7 ezer ha első kivitelű erdőtelepítéssel számolhatunk. Ez azt jelenti, hogy évi 33—35 ezer ha első kivitelű erdősítéshez kell jó minőségű, választékú és fafaj-, fajtaösszetételű csemétét előállítani. Ilyen nagyságú feladathoz — a tervezett fafaj-összetételben — a pótlásokkal és a természetes felújítással is számolva — 200 millió csemete szükséges. Mivel az egyes választékok több éves termesztési idő alatt állíthatók elő, fenti mennyiségen felül az évenként továbbnevelés alatt levő állomány további 80—100 millió darabra tehető.

Az éves csemeteszükséglet előállításához 1980-ban 366 engedélyes csemetekertben 2356 ha állt rendelkezésre. Az összes csemetekerti területből az

1 ha alatti kertek	3 ⁰ / ₁₀ -ot, az
1—10 ha közöttiek	29 ⁰ / ₁₀ -ot és a
10 ha feletti	68 ⁰ / ₁₀ -ot foglalnak el.

Az erdészeti szaporítóanyagoknak mintegy 62⁰/₁₀-át az erdőgazdaságok, 1⁰/₁₀-át állami gazdaságok, 31⁰/₁₀-át termelőszövetkezetek, illetve termelőszövetkezetek gesztorságával működő engedélyes szakcsoportok és 6⁰/₁₀-át magántermelők állítják elő.

A számított mennyiségi feladat teljesítése mellett a legfőbb gondot a *minőségi váltás* jelenti. Ezt a következő tényezők indokolják:

— Az erdőgazdasági ágazat eddig is, a jövőben is a munkaerő-kibocsátó ágazatok közé tartozik. Ez a tendencia nemcsak a közvetlen szaporítóanyag-előállítás racionalizálását sürgeti, hanem a gyökeresen átalakuló erdősítési technika is teljesen újszerű szaporítóanyag előállítására kényszerít bennünket.

— Az erdősítések kivitelezésében ma világtendencia a ritkább hálózat és több éves, erős erdősítési anyag használata. A nagy, erős ültetési anyag használatát (legyen akár burkolt vagy szabad gyökérzetű) az erdőápolási teendők csökkentésére, kiiktatására való törekvés indokolja.

— Az erdősítőgépekkel kapcsolatos fejlesztési törekvések is egyre inkább a tuskós vágásterületeken üzemeltethető, a burkolt gyökérzetű szaporítóanyag ültetésére alkalmas ültetőgépek kialakítására irányulnak.

A szaporítóanyag-termelés legfőbb feladatait — most már az eddig elmondottak ismeretében — a következőkben jelölhetjük meg:

1. Növelnünk kell az erdősítésre kerülő szaporítóanyag genetikai teljesítőképességét.

Hazai, kemény lombos fafajaink vetőmagját elsősorban a kijelölt magtermelő állományok magterméséből kell fedezni. Az Erdészeti Tudományos Intézetben széles körű kutatások folynak a magtermések időszakosságának megszüntetésére, a magtermés fokozására.

Fenyő fajok tekintetében 107 ha magtermelő ültetvényrel rendelkezünk. Az erdeifenyőmag-szükségletnek a közeljövőben 60%-át már magtermelő ültetvények szolgáltatják. Rövidesen termőre fordulnak a vörösfenyő és feketefenyő magplántázások. A nemesített lucfenyőfajtákat vegetatív úton kívánjuk szaporítani.

A nemesnyár és fűz simadugvány-szükségletet teljes egészében új fajtákból álló törzsültetvényekből fedezzük.

Az akác magtermelő állományok magjának általános használata mellett, minden évben növeljük az új fajták vegetatív úton történő előállítását.

A genetikai teljesítőképesség növelésével kapcsolatban közvetlen feladatként áll előttünk

- az erdészeti nemesítőmunka erősítése,
- a fajtasortiment bővítése,
- az új fajták gyorsított elterjesztése,
- az OECD-be történő belépés feltételeként a magtermelő állományok revíziója, a nemzetközi érvényű regiszter elkészítése,
- a magtermelő plántázások rekonstrukciója, azok területi és fajtabővítése,
- a nemesnyár és fűz törzsanyatelek rekonstrukciója, területbővítés és fajtaváltás.

2. Be kell fejeznünk a nagyüzemi kertek gépesítését. A korszerű, nagy teljesítményű gépek használatának előfeltétele — különösen a szabadföldi termesztésnél — a kertek további koncentrálása.

A gépesítésben ma még a kiemelés, illetve az ezt követő műveletek (osztályozás, kötegelés, vermelés), továbbá az iskolázás jelentik a szűk keresztmetszetet. A gépesítés irányítói kialakultak. Fenyőkertekben az osztrák RATH, lombkertekben a dán EGEDAL, esetenként hazai kialakítású gépekkel kombináltan, nyár- és fűztermelő kertekben a hazai gyártású gépek munkába állítása célszerű.

3. Megfelelő hűtő-tároló kapacitást kell kiépítenünk. A koncentrált csemetekertekben nagy teljesítményű gépekkel egyszerre kiemelt szaporítóanyag-mennyiség kezelése — meghatározott mennyiségen felül — hűtőtárolók nélkül nem képzelhető el. Más irányú feladataink is indokolják ezt.

A csemeték a hűtőházban júliusig is tárolhatók és a hűtőházi tárolást követő kései iskolázás — gyakorlatilag csupán egy vegetációs periódus elvesztését vonja maga után anélkül, hogy a csemetéket tartósan károsítaná. Ez pl. a tölgycsemete-ellátásban lehet jelentős.

Hűtőtárolóink építésénél a +2 °C körüli hőmérséklet és a nagyon magas (95%) relatív nedvességű levegő a legkedvezőbb. A hőmérséklet és a páratartalom a megadott értékeken — gazdaságos energiafelhasználás mellett — az egészen modern, hűtőköpenyes típusú hűtőházakban tartható. Ezeket

a tárolókat a finn erdőgazdaságokban tanulmányoztuk, vizsgálatainkla be-
vontuk a Lehel Hűtőgépgyár fejlesztőit, és együttes munkánk eredményeként
az első prototípus üzembe állítását a Zalai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságnál
1982. I. félévére tervezzük.

4. *Fokozni kell a burkolt gyökérzetű csemete alkalmazását.* A burkolt
gyökérzetű csemetékkel való erdősités elsősorban a szezonális munkacsúcsok
széthúzását, a pótlási és ápolási munkák minimumra való szorítását kívánja
megoldani.

A hazai gyakorlatban három típusal célszerű foglalkozni:

- a finn eredetű PAPERPOT papírcellás burkolt gyökérzetű anyag elő-
állításában a Tanulmányi Erdőgazdaság, a Nyugatmagyarországi Fagazda-
sági Kombinát és a Gyulaji Erdő- és Vadgazdaság szerzett széles körű
tapasztalatokat. Ezek egyértelműen igazolják a burkolt gyökérzetű anyag-
gal történő erdősités előnyeit. Lényeges azonban a papírcella méretének
helyes, a termőhely ökológiai feltételeihez igazodó célszerű megválasztása.
- Az ugyancsak finn eredetű NYSULA tekerceses iskolázási mód átmenetet
képez a szabad és a burkolt gyökérzetű szaporítóanyag között. Előnyei
között elsősorban említhető, hogy az iskolázási munkákat fedett térben
egész télen át lehet folytatni, különös beruházást nem igényel, gépesí-
téséhez hazai gép áll rendelkezésre, megeredése, megmaradása felülmúl-
ja a szabad gyökérzetű anyag teljesítményét.
- A Nyugatmagyarországi Fagazdasági Kombinát foglalkozik a PAPERPOT
gépsor és a többször felhasználható nevelőedényes rendszer kombinálá-
sával. Ez esetben nincs szükség a papírcellák importjára, de a saját
készítésű edények töltése, vetése, takarása a PAPERPOT gépsorral meg-
oldható.

5. *Bővíteni kell a fajaválasztékot* mind a szabad gyökérzetű, mind a burkolt
gyökérzetű anyag előállításánál. A nagy területű erdősitések mechanikus
kivitele eredményeként erdeink fokozatosan monokultúrákká válnak, ennek
következtében fokozott gomba- és rovarkárok jelentkeznek, elszegényedik a
rovar- és madárvilág, csökken az erdők vadeltartó képessége. nőnek a vad-
károk. Úgy tűnik, hogy a befejezett erdősitések átvételénél feltételként kell
megszabnunk az elegyfajok (vadgyümölcsök, árnyat tűrők stb.) bizonyos
mértékű jelenlétét.

Bővítenünk kell a fajaválasztékot a parkerdők felújításával, a tájesztétikai
követelmények és a véderdők igen sokféle funkciójának kielégítésével
kapcsolatban is.

MURÁNYI JÁNOS:

AZ ERDÉSZETI SZAPORÍTÓANYAGTERMESZTÉS HELYZETE ÉS FEJLESZTÉSÉNEK IRÁNYAI

A szaporítóanyag-termelés fejlesztésének két fontos tényezője van:

- a termelési folyamatok állandó racionalizálására — a technika fejlesz-
tésére — való törekvés,
- az erdősitések számára garantáltan jó örökletes tulajdonságokat magukban
hordozó szaporítóanyag előállítása, tehát a szaporítóanyag genetikai érté-
kének állandó javítása.